

Настечко К.О.*

УГОДА ПРО АСОЦІАЦІЮ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ

Дана стаття про укладення Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом в контексті євроінтеграції України.

Ключові слова: Угода про асоціацію, Україна, ЄС, євроінтеграція.

Данная статья про заключение Соглашения про ассоциацию между Украиной и Европейским Союзом в контексте евроинтеграции Украины.

Ключевые слова: Соглашение про ассоциацию, Украина, ЕС, евроинтеграция.

This article is about conclusion on Agreement on Association between Ukraine and European Union in the frameworks of eurointegration of Ukraine.

Key word: Agreement on association, Ukraine, EU, eurointegration.

Дослідженням питань євроінтеграції України присвячені праці наступних вчених: питання інтеграції в сфері економіки були предметом дослідження М.Емерсона, В. Мартінюка, О.Усенко, О.Шумило та інших; В.Семчик досліджував питання інтеграції із сільськогосподарських питань, Ю.Шемшучко - питання інтеграції із екологічних питань та інші.

Метою статті є дослідження наслідків укладання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом та визначення наслідків впливу прийняття даної угоди на подальший розвиток двосторонніх відносин між Україною та Європейським Союзом.

Верховенство права для Європейського Союзу – основоположний принцип та один із критеріїв членства у спільноті ЄС. Тому визначення основоположних правових засад є дуже важливим під час формування позитивного іміджу країни. Враховуючи те, що на порядку денному ще залишається остаточне узгодження Угоди про асоціацію ключовими інституціями ЄС, Україні слід зважено підійти до всіх своїх кроків у цій сфері.

Угода про асоціацію має стати новою плановою угодою між Україною і Європейським Союзом, що готується на заміну Угоди про партнерство та співробітництво.

Переговори про укладення нової угоди на заміну Угоди про партнерство та співробітництво було розпочато 5 березня 2007.

Протягом 2007-2009 було проведено 12 раундів переговорів щодо підготовки Угоди про асоціацію між Україною та ЄС у рамках 3 робочих груп:

1. з політичного діалогу, зовнішньої і безпекової політики;
2. з юстиції, свободи та безпеки;
3. з економічних, секторальних питань та питань розвитку людського потенціалу.

---

* кандидат юридичних наук, молодший науковий співробітник Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України

Назва угоди була попередньо узгоджена міністрами закордонних справ Європейського Союзу 22 липня 2008 у Брюсселі на засіданні Ради Євросоюзу. Із пропозицією надання назви угоді («Угода про асоціацію») виступила Франція.

У Спільній заяві щодо Угоди про асоціацію Україна-ЄС, схваленій на саміті Україна ЄС у м. Париж 9 вересня 2008 року було зазначено, що Угода про асоціацію має:

- оновити спільні інституційні рамки співпраці України та ЄС,
- сприяти поглибленню стосунків у всіх сферах,
- посилити політичну асоціацію й економічну інтеграцію на основі взаємних прав та обов'язків.

Слід відмітити, що поступовій інтеграції України до внутрішнього ринку ЄС сприятиме створення всебічної та поглибленої зони вільної торгівлі з масштабним наближенням регуляторного законодавства України до стандартів ЄС.

Для досягнення можливості інтегруватися до внутрішнього ринку ЄС Україна має привести свою систему технічного регулювання у відповідність до вимог Європейського Союзу, оскільки головними перешкодами торгівлі з ЄС є не імпорتنі тарифи, а технічні бар'єри у торгівлі - вимоги до безпечності та якості продукції, її характеристик, процедури оцінки відповідності.

Угода про асоціацію з ЄС не є угодою щодо вступу України в ЄС у найближчі роки.

Слід відмітити, що основна дискусія між Києвом та Брюсселем полягає у наявності чи відсутності пункту про перспективу членства України в Євросоюзі в угоді про асоціацію. Без наявності такого пункту дана угода може залишитися декларацією.

Угода про асоціацію України з ЄС має стати визнанням факту, що Україна є частиною Європи і країна має право на вступ до ЄС, виконавши низку вимог і стандартів.

Як свідчить практика торговельних переговорів ЄС, процес укладання інтеграційних угод є надзвичайно складним та тривалим: від двох років для відносно нескладної за змістом угоди з Ізраїлем до приблизно семи років з країнами, що розвиваються [1]. З огляду на вищезазначене не може не викликати занепокоєння факт штучного пришвидшення переговорного процесу за рахунок глибини та якості угоди, обґрунтованості переговорних позицій та вимог, прийняття вимог партнерів без адекватного бюджетного, інституційного і ресурсного забезпечення їх виконання. Для України зазначений процес ускладнюється ще й тим, що переговори розділені на два взаємопов'язані блоки. Угода про асоціацію включає переговори про політичний діалог, юстицію та внутрішні справи, інституційне забезпечення та політику співпраці — секторальне економічне співробітництво (екологічна політика, транспорт, оподаткування, сільське господарство та розвиток), переговори щодо якого йдуть окремо від безпосередньої ЗВТ+. При цьому варто акцентувати на ключовій відмінності українського проекту угоди, яка з часом може стати її «доданою вартістю». Мова йде про включення до розділів про секторальне співробітництво детального переліку норм відповідного галузевого спільного доробку ЄС, які Україна зобов'язується імплементувати у власне національне законодавство. Так, в угодах з країнами центрально-східної Європи (далі - ЦСЄ) розділи економічної співпраці лише фіксували включення сфер до такого співробітництва без юридичного зобов'язання щодо його здійснення, тоді як в українському проекті передбачається винесення в окремі додатки графіку прийняття специфічних галузевих директив ЄС [2, с.6].

Слід визначити, що для Європейського Союзу занепокоєння головним чином викликає не стільки сам процес перенесення норм *acquis* у національне законодавство, скільки адміністративна спроможність України впровадити та проконтролювати виконання відповідних зобов'язань, оскільки імплементация та гармонізація вітчизняного законодав-

ства із правилами та нормами ЄС технічно неможливе без докорінної перебудови органів регулювання та контролю [2, с.9]. Проблема інституцій в країнах Східної Європи, зокрема Україні, набагато складніша та потребує більш комплексного підходу до розв'язання у порівнянні з тією, що мали країни ЦСЄ на початковому етапі їх інтеграції з ЄС. О.Усенко пише, що аналізуючи як офіційні документи Єврокомісії [3], так і близькі до офіційного Брюсселю джерела [4] логічним видається висновок, що питання нарощування інституційної спроможності виконувати угоду про асоціацію буде об'єктом прискіпливої уваги ЄС, зокрема шляхом використання різноманітних існуючих програм допомоги і, ймовірно, в межах нових ініціатив, що засвідчує, наприклад, ініціатива Програми комплексного інституційного розвитку.

Інституційні реформи здійснюються за рахунок підвищення рівня гармонізації регуляторного режиму зі спільним доробком ЄС — *acquis communautaire*, що веде до створення однакових правових засад функціонування суб'єктів підприємницької діяльності на єдиному внутрішньому ринку. Таким чином, гармонізація законодавства третіх країн із *acquis*, що за останнє десятиліття набула загальноєвропейського характеру, встановлює глибину торговельної та економічної інтеграції з ЄС і виступає індикатором готовності країни до поглиблення взаємодії [5, с.64].

Що стосується структури самого документу, то за структурою Угода про асоціацію складатиметься з таких розділів: (1) преамбула; (2) загальні цілі та принципи; (3) політичний діалог та реформи, політична асоціація, конвергенція у сфері зовнішньої і безпекової політики; (4) юстиція, свобода та безпека; (5) економічне та секторальне співробітництво, розвиток людського потенціалу; (6) поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі (далі - ЗВТ); (7) загальні, інституційні та прикінцеві положення.

Слід відмітити, що в основі економічної інтеграції знаходиться створення поглибленої та всеохоплюючої ЗВТ Україна – ЄС:

1. **Всеохоплююча ЗВТ** – означає лібералізацію торгівлі не лише товарами, але й лібералізацію торгівлі послугами, вільний рух капіталу.

2. **Поглиблена ЗВТ** – означає поступову конвергенцію з ЄС у регуляторних та інших сферах (стандарти, оцінка відповідності, санітарні та фітосанітарні правила, конкурентна політика, державні закупівлі, тощо).

Слід зазначити, що відсутність положення про європейську перспективу України в Угоді про асоціацію з Євросоюзом може поставити під загрозу ратифікацію цього документа.

Необхідно вказати й про інші небезпеки, які існують при підписанні Угоди про асоціацію. Принципово важливими для України є проблеми квот на сільськогосподарську продукцію, адаптація до європейських норм і стандартів (включаючи авторське право й найменування окремих видів продукції), енергетична політика й безвізовий режим. Якщо ці питання розглядати в рамках переговорів про створення зони вільної торгівлі, то рішення буде знайдено у взаємних компромісах (наприклад, збереження квот на експорт українського зерна до ЄС в обмін на підвищення квот на експорт м'яса).

На нашу думку, одним із найважливіших питань при укладанні угоди про асоціацію є дотримання основних демократичних прав і свобод, у центрі яких — права людини. Комплекс демократичних норм — це основна базова цінність для ЄС, дотримання яких є важливим критерієм оцінки рівня країни, стану її готовності до подальшого розвитку, взаємного поступального руху пов'язаного із розвитком країн Євросоюзу.

Отже, підсумовуючи, слід зазначити, що при укладанні Угоди про асоціацію слід дотримуватися політичних, нормативних й правових чинників, які не віддільні від економічних і торговельних аспектів, дотримання прав та свобод людини в суспільстві.

Необхідно усвідомити, що підписання цього документа стратегічно означає включення України в сферу нормативного впливу ЄС, що матиме наслідком подальше реформування політичної, економічної сфер, а також сфери безпеки.

Необхідно також відмітити важливість узгодження сільськогосподарських питань під час підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. З метою продовження тісної співпраці в галузі АПК і більш широкого використання можливостей співробітництва з Європейським Союзом за пропозицією Мінагрополітики в Угоді про Асоціацію, на відміну від попередньої угоди, передбачено розділ «Сільське господарство та розвиток сільської місцевості». На нашу думку, таке включення дозволить значно посилити рівень розвитку сільського господарства в Україні.

Література

1. Семінар із зовнішньої торгівлі ЄС та України (26—27 листопада 2007 р., Європейська Комісія, Брюссель). — Брюссель, 2007. — 23 с.
2. Mayhew A. The EU-Ukrainian Summit, the Association Agreement and New Practical Instrument: implications for Ukraine, 31.01.2009 [Under contract «dvisory services for EU — Ukraine, Sida ref: 2007.002743»] / A. Mayhew ;SIPU report for the Swedish International development Agency (SIDA). — [S. 1.], 2009. — 18 p. — REF: SIPU/JMWEN ASS. 02.
3. Communication from the Commission to the European Parliament and the Council. Eastern Partnership. {SEC(2008) 2974} COM/2008/0823 final from 03/12/2008 [Електронний ресурс] / Comission of the European Communities. Brussels, 2008. — 29 p. — Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008: 0823:FIN: EN:PDF>
4. Перспективи поглибленої вільної торгівлі між Європейським Союзом та Україною: [звіт підготовлено на виконання контракту 2005/S 89-085795 Генерального директорату з питань торгівлі Європейської Комісії щодо економічної можливості, основних економічних наслідків угоди про вільну торгівлю між Європейським Союзом та Україною] / Майкл Емерсон (директор проекту); Центр європейських політичних досліджень (CEPS), Інститут світової економіки, Міжнародний центр перспективних досліджень (МЦПД). — Б. м.], 2006. — 178 с.
5. Усенко О.О. Моделі інтеграційної взаємодії Європейського Союзу з третіми країнами / О.О. Усенко // Зовнішня торгівля: право та економіка. — 2006. — № 6 (29). — С. 63—68.